

Politički kraj za “zmiju”

Samo dva dana nakon pobeđe na kosovskim izborima, premijer u ostavci **Hašim Tači** suočio se sa teškim optužbama izvestioca Saveta Evrope (SE) **Dika Martija**, koji ga je u svom izveštaju već usvojenom od strane Komiteta za ljudska prava SE, označio za šefa albanske mafijaške grupe za krijumčarenje heroína, oružja i ljudi i za trgovinu ljudskim organima.

“Tačijeva mreža je počela kriminalne aktivnosti neposredno pred rat na Kosovu 1999. i od tada ima moćan uticaj na upravljanje zemljom”, navodi Marti. U izveštaju koji je rezultat dvogodišnje istrage i koji je zasnovan na izveštajima američkog federalnog istražnog biroa (FBI) kao i na drugim obaveštajnim izvorima, Tači je optužen da je nasilno kontrolisao trgovinu heroinom, dok su osobe iz njegovog okruženja optužene za tajno zarobljavanje ljudi i njihovo odvođenje u Albaniju, gde je navodno nekoliko Srba ubijeno, a njihovi bubrezi izvađeni i prodati na crnom tržištu ljudskih organa. Martijev izveštaj sugerise da Tačijeve veze sa organizovanim kriminalom traju duže od decenije, otkad su osobe lojalne grupi Drenica, odakle je Tači, postali dominantni u Oslobođilačkoj vojsci Kosova (OVK).

“Tokom sukoba na Kosovu, snage Slobodana Miloševića”, kako navodi Marti, **“odgovorile su na napade OVK tako što su organizovale kampanju etničkog čišćenja oko deset hiljada Albanaca na teritoriji Drenice”** (Drenica je kraj na Kosovu). **“Dok je osuđivala srpske zločine, međunarodna zajednica je ignorisala sumnje za zločine koje je izvršio OVK zbog postizanja određenog stepena kratkoročne stabilnosti”**, objasnio je Marti. On je zaključio da su se tokom rata na Kosovu i godinu dana posle povlačenja srpskih snaga bezbednosti sa ove teritorije na osnovu Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, Tačijeve snage svetile Srbima, Romima i kosovskim Albancima koji su sarađivali sa srpskim vlastima.

Hašim Tači, **Džavit Haljiti**, **Kadri Veseli**, **Azem Sulja** i **Fatmir Ljimaj** imenovani su kao počinioci ubistava, hapšenja, premlaćivanja i ispitivanja. **“Ta frakcija OVK imala je značajnu moć u vladi Kosova tokom poslednje decenije, uz podršku zapadnih sila koje su želele da obezbede stabilnost mlade države”**, navodi Marti.

Tači je optužen da je nasilno kontrolisao trgovinu heroinom, dok su osobe iz njegovog okruženja optužene za tajno zarobljavanje ljudi i njihovo odvođenje u Albaniju, gde je navodno nekoliko Srba ubijeno, a njihovi bubrezi izvađeni i prodati na crnom tržištu ljudskih organa.

U izveštaju dalje stoji da su agencije za borbu protiv trgovine narkoticima u poverljivim dokumentima iz protekle decenije u barem pet država imenovale Hašima Tačija i ostale članove dreničke grupe da su nasilno kontrolisali trgovinu heroinom i drugim narkoticima. **“Ispitao sam različite i obimne izveštaje sa osećajem zaprepašćenja i moralne sramote”**, naveo je Marti.

Hašim Tači je optužbe izvestioca Saveta Evrope Dika Martija nazvao „skandaloznim”, a izveštaj tekstom koji je **“prepun laži i kleveta, koje su reciklaža propagande koja traje u zadnjih 15 godina”**. Tači je naveo da su iznete optužbe lansirale „osobe koje ne žele dobro Kosovu i njenim građanima”.

Premijer Kosova je novinarima u Prištini rekao da su kosovske institucije spremne da pruže dokumentaciju i argumentaciju koja se od njih bude tražila, istovremeno zahtevajući da Marti ustupi dokaze i činjenice o kojima govori o izveštaju.

“Dugujemo svim budućim generacijama koje će doći posle nas da vrednost koju smo stvorili kao narod, a to je Oslobođilačka vojska Kosova, čuvamo od tendencija koje imaju za cilj da obezvrede istorijsku ulogu koju je odigrala za slobodu i nezavisnost Kosova”, izjavio je Tači i Martijeve optužbe nazvao narušavanjem slike i kaljanjem međunarodnog ugleda države Kosovo i istakao “**Svi naponi u ovom pravcu su naponi na rušenju države Kosovo.**”

Portparolka misije EULEX na Kosovu **Irina Gudeljević** odmah je pozvala izvestioca Saveta Evrope da preda nadležnim vlastima dokaze za navode iz izveštaja za ratne zločine i trgovinu ljudskim organima, ako ih ima. “**Euleks sve optužbe u vezi sa ratnim zločinima ili organizovanim kriminalom shvata veoma ozbiljno**”, rekla je Gudeljevićeva. “**Međutim, tužilaštvo svoju istragu mora da zasniva na dokazima. Mi ohrabrujemo sve one koji imaju relevantne dokaze koji će potkrepiti navode u izveštaju da ih predaju odgovarajućim vlastima**”, pozvala je ona. Da Euleks misli ozbiljno kada govori o borbi protiv organizovanog kriminala, vlasti u Prištini su već mogle da se uvere. Nekoliko dana posle izbora, Euleks je uhapsio direktora kosovske carine, a ne tako davno i guverenera centralne banke i više vladinih funkcionera.

Izveštaj Dika Martija odjeknuo je kao bomba širom sveta, a posebno u Srbiji, na Kosovu kao i na čitavom zapadnom Balkanu. Zanimljivo je da je Beograd izbegao da reaguje zapaljivim tonom. Predsednik Srbije **Boris Tadić** izjavio je da je spreman da razgovara sa premijerom Kosova Hašimom Tačijem, uprkos tome što se on dovodi u vezu sa zločinima nad Srbima. „**Moramo da pregovaramo sa svakim koga kosovski Albanci izaberu za svog legitimnog predstavnika**“, rekao je Tadić. Očigledno je da Tadić nije želeo da zatvori svaka vrata pregovorima sa kosovskom Vladom čiji će premijer možda biti Tači, jer Srbija ne kontroliše sve što se dešava oko kosovskog premijera i ne može da bude sigurna u ishod afere. Ipak, ne treba zaboraviti da srpsko tužilaštvo za ratne zločine sprovodi intenzivnu istragu u vezi sa trgovinom organima ubijenih zarobljenika OVK. Srpsko tužilaštvo za ratne zločine je nezavisno u odnosu na izvršnu vlast i za svoj rad dobija snažnu podršku Sjedinjenih američkih država (SAD), Evropske unije (EU) i Međunarodnog tribunala za ratne zločine počinjenih na teritoriji bivše

Jugoslavije u Hagu. Ukoliko se to desi, predsedniku Srbije, kao i drugim državnim zvaničnicima će biti vezane ruke, odnosno, Tači će biti nepoželjna osoba na bilo kojim pregovorima. Za Tačijem je Srbija još pre više od deset godina raspisala Interpolovu poternicu zbog ratnih zločina. Za građane Srbije, Tači je jedan od najnepopularnijih ličnosti, pa tako bilo kom sprskom političaru neće biti lako da sedne sa njim za isti sto. Zato sada srpski predsednik očigledno kupuje vreme i pokušava da ne zatvori sva vrata, čekajući razvoj događaja i nadajući se da njegov sagovornik neće biti Tači ili “zmija”, kakav je njegov ratni nadimak iz OVK.

Srpska javnost je izveštaj izvestioca Saveta Evrope Dika Martija dočekala sa velikim odobravanjem i osećajem neke vrste zadovoljenja pravde, koja je, kako se u Srbiji kaže, “spora ali dostižna”. Većina građana Srbije i danas veruje da je međunarodna zajednica bila nepravedna prema srpskim žrtvama u Hrvatskoj, Bosni i na Kosovu zbog odnosa sveta prema bivšem srpskom lideru Slobodanu Miloševiću. Danas se u Srbiji često mogu čuti primedbe da je Srbija Haškom tribunalu izručila dva bivša predsednika, bivšeg ministra odbrane, dva bivša načelnika generalštaba i desetak generala, kako bi se sudilo za zločine koje su počinile srpske snage bezbednosti, a da pri tom niko od ratnih lidera OVK nije osuđen.

Danas se u Srbiji često mogu čuti primedbe da je Srbija Haškom tribunalu izručila dva bivša predsednika, bivšeg ministra odbrane, dva bivša načelnika generalštaba i desetak generala, kako bi se sudilo za zločine koje su počinile srpske snage bezbednosti, a da pri tom niko od ratnih lidera OVK nije osuđen.

U ovom trenutku se u Hagu vodi process samo protiv bivšeg kosovskog premijera **Ramuša Haradinaja** i to po žalbenom postupku. Haradinaj je u prvostepenom postupku u aprilu 2008. godine bio oslobođen. Prilikom izricanja presude, sudija **Alfons Ori** rekao je da je sud “**imao problema sa obezbeđivanjem iskaza velikog broja svedoka koji su kao opravdanje navodili strah, a strane u postupku su se koristile nepovoljnom atmosferom za svedoke na Kosovu**”. Nedavno je žalbeno veće Haškog tribunal ukinulo prvostepenu presudu i Haradinaja vratilo u pritvor Haškog tribunal gde čeka novo suđenje.

Izveštaj Dika Martija imaće ozbiljne posledice na političku scenu, pre svega Kosova, ali i Srbije, kao i čitavog zapadnog Balkana. Prva posledica je da će međunarodna zajednica mnogo kritičnije nego do sada posmatrati kosovsko društvo. Izveštaj je veoma snažno podrio legitimitet samoproglašene države koju još uvek nije priznala većina država sveta i koja se bori da postane član međunarodnih organizacija. Londonski dnevni list Tajms piše **“mada je nezavisnost Kosova nepovratna”** izveštaj će **“staviti tačku na romantično viđenje radanja nove nacije”**. **“Na Kosovu je došlo do krvave borbe za vlast među kosovskim Albancima, koja je proizvela čitavu novu generaciju žrtava i nasilnika. Zapad je odlučio da zažmuri, a slika srpske agresije i albanske nevinosti poslužila je kao pogodna pozadina za suđenje Slobodanu Miloševiću u Hagu”**, piše Tajms. Prema pisanju ovog uglednog lista **“SAD, Velika Britanija i druge pristalice nezavisnog Kosova svesno su ignorisale kriminalne aktivnosti Hašima Tačija jer je novom entitetu bio potreban jak vođa, a on je bio identifikovan kao takav još tokom pregovora u Rambujeu”**. Tajms najavljuje da će se sada **“postaviti pitanje koliko je on pomoći dobio od Vašingtona i drugih prestonica da bi se preobrazio iz pobunjenika u političkog vođu, a pravi test za legitimitet Kosova biće spremnost nove države da pozove Tačija i druge istaknute političare na odgovornost”**.

Posle ovog izveštaja, međunarodna zajednica a pre svega Evropska unija, čija misija Euleks ima velika ovlašćenja na Kosovu, moraće da odluče da li će beskompromisno upotrebiti sva sredstva da na Kosovu zavlada vladavina zakona, da se iskoreni organizovani kriminal, kao i da se poštuju ljudska i manjinska prava ili će tolerisati jednog problematičnog vođu koji im garantuje kakvu – takvu stabilnost u njegovoj ličnoj državi. Nema sumnje da će se EU opredeliti za ovo prvo, ali to znači da Kosovo čekaju mnoga veoma teška iskušenja.

Druga posledica istrage Dika Martija je da će njegov izveštaj direktno uticati na pregovore o koalicionoj Vladi Kosova. Tači je odmah posle izbora već bio viđen kao novi premijer Kosova, ali vlast ne može da formira sam. Neophodni su mu još jedna manja albanska stranka, kao i srpski poslanici. Tako je bilo do Martijevog izveštaja. Sada je pitanje kako će “koalicioni partneri” gledati na činjenicu da budu u Vladi koju vodi “šef kosovske mafije”.

U posebno teškoj poziciji će se naći predstavnici srpske zajednice koji su učestvovali na nedeljnim kosovskim izborima i osvojili više od deset poslaničkih mandata. Njima će biti veoma teško da budu deo Tačijeve vlade, a ako neki od njih i pristanu na to, njihov legitimitet među Srbima će biti veoma mali. Tako će Tači posredno otežati ulazak Srba u kosovsku vlast. To se dešava u trenutku kada je veći broj Srba južno od reke Ibar (Srbi su na Kosovu podeljeni na dva dela – severni koji se nalazi severno od reke Ibar i naslonjen je na Srbiju i na nekoliko enklava južno od reke Ibar, u kojima Srbi žive u okruženju Albanaca) prvi put posle devet godina, tačnije od izbora 2001. godine, masovnije izašao na birališta.

Čak i da ne bude optužen za dela koja mu se pripisuju u Martijevom izveštaju, Tači postaje problem kosovskog društva. To je najgora stvar koja može da se desi jednom političaru i on sigurno treba da, privremeno ili stalno, napusti politiku. Jednostavno, Hašim Tači je poslednji ratni lider na političkoj sceni i Srbije, i Kosova. U Srbiji već dugo odlučuju političari koji su ili bili opozicija u vreme rata na Kosovu ili su imali veoma minorne uloge u Miloševićevom režimu. I na Kosovu traje process odlaska ratnih lidera sa političke scene, ali nije završen. Nekadašnji komandant OVK Agim Čeku se povukao iz politike, bivši kosovski premijer i vojni komandant OVK Ramuš Haradinaj čeka suđenje u Hagu, a **Fatmir Ljimaj**, doskorašnji ministar u Tačijevoj vladi, koji je sa Haradinajem bio oslobođen u Hagu, uhapšen je od strane Euleksa zbog učešća u organizovanom kriminalu. Na političkoj sceni su ostali samo Hašim Tači i komandant Kosovskog zaštitnog korpusa (KZK) **Sulejman Seljimi**, čije je ratno ime Sultan. Kao i Tačija, Srbi na Kosovu Seljimija iz vremena rata pamte po zlu i to je najvažniji razlog što Srba skoro i da nema u ovom korpusu. Jednostavno, novi odnosi Srba i Albanaca, kao i Srbije i Kosova traže nove ljude koji su deo rešenja problema koji postoje. Tači je deo problema. To je prepoznala srpska i svetska štampa koja je označila izveštaj Dika Martija kao veliku pobedu istinskih vrednosti za koje se Savet Evrope zalaže, pre svega pravde i ljudskih prava ali i kao način da se sa vlasti u Prištini ukone ljudi sa ratnom prošlošću.

Novi odnosi Srba i Albanaca, kao i Srbije i Kosova, traže nove ljude koji su deo rešenja problema koji postoje.

Postoji još jedan razlog zbog koga Kosovo, odnosno Euleks, čeka teška borba protiv organizovanog kriminala u kojoj za Tačija nema mesta. Na Kosovu kriminal caruje kako u većem delu u kome žive kosovski Albanci, tako i u delovima u kojima žive Srbi, a posebno na severu Kosova. Svaki pokušaj međunarodne zajednice da se sa kriminalom obračuna na severu Kosova do sada je propao, jer su se takvi pokušaju smatrali napadom na srpsku zajednicu i pokušajem majorizacije Srba. Ako se Euleks obračuna sa albanskim kriminalcima, tada će biti lakši obračun sa kriminalom na severu. Bez toga ovaj proces neće biti moguć.

Ako se Euleks obračuna sa albanskim kriminalcima, tada će biti lakši obračun sa kriminalom na severu. Bez toga, ovaj proces neće biti moguć.

Naravno, nije nemoguće ni da će Tači i pored svega, zahvaljujući svojoj moći, uspeti da ostane premijer ukoliko međunarodna zajednica ne bude oštro insistirala na njegovom povlačenju iz politike. To bi značilo usporavanje svih procesa, kao i da je njegova lična sudbina važnija od života i Srba, i Albanaca. On bi bio premijer sa veoma narušenim međunarodnim ugledom, opterećen svojim postupcima i bez mogućnosti da uspostavi istinsku saradnju sa Srbima i Srbijom. Kosovsko društvo tada ne bi imalo nikakve šanse.

Za novo doba i nove procese na zapadnom Balkanu potrebni su novi ljudi, koji neće ni najmanje podsećati na stara i teška vremena, kako bi se ratne rane zacelile. Kao što taj proces u Srbiji nije bio moguć sa Miloševićem, tako ni na Kosovu neće biti moguć sa Tačijem. Za saradnju Beograda i Prištine, za normalan život svih etničkih zajednica na Kosovu, uz vladavinu zakona i poštovanje ljudskih prava, neophodno je da Tači krene iz kosovske politike na put bez povratka. Kako to danas izgleda, za taj put trebaće mu i dobar advokat.